

SLOVENSKÝ VOJNOVÝ ŠTÁT
A HOLOKAUST V KOLEKTÍVNEJ PAMÄTI
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI

SLOVENSKÝ VOJNOVÝ ŠTÁT A HOLOKAUST V KOLEKTÍVNEJ PAMÄTI SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI

V januári 2013 sa na podnet iniciátorov projektu uskutočnil výskum názorov verejnosti na obdobie Slovenského vojnového štátu – arizácie, deportácie a holokaust a na rôzne aspekty spomínania na tieto udalosti.

Zber údajov zabezpečila agentúra Focus prostredníctvom siete vyškolených anketárov na reprezentatívnej vzorke 1 094 obyvateľov SR vo veku od 15 rokov metódou osobných rozhovorov.

Priame finančné náklady na výskum v celkovej hodnote 2 400 € financovalo občianske združenie Truc sphérique zo Žiliny s príspevím Dokumentačného strediska holokaustu a individuálnych darov súkromných osôb.

Výstupom je – okrem údajov aktuálneho výskumu – tiež štúdia autorského kolektívu iniciátorov projektu, v ktorej boli použité údaje z iných dostupných výskumov podobného zamerania, rôzne historické štúdie a tiež archívne pramene. Táto štúdia je publikovaná v rozšírenej správe z výskumu v rozsahu 40 strán (formát A5) a ako celok nebude verejne dostupná. Je totiž určená len pre súkromných darcov, ktorí realizáciu projektu finančne podporili.

Ak o ňu máte záujem, stačí prispieť sumou vyššou ako 30 € na číslo účtu 2620864319/1100. Do popisu transakcie uveďte „prieskum holokaust“.

Výtlačok z limitovanej edície v náklade 20 ks si následne vyžiadajte na adrese: fedor.blascak@gmail.com. Ďakujeme.

Projekt ako nezávislú občiansku aktivitu realizovali:

- Fedor Blaščák – Memory kontrol / Truc sphérique
- Oľga Gyárfášová – Inštitút pre verejné otázky
- Ján Hlavinka – Historický ústav SAV
- Monika Vrzgulová – Dokumentačné stredisko holokaustu a Ústav etnológie SAV

SUMÁRNE VÝSLEDKY VÝSKUMU VEREJNEJ MIENKY

1.

Vedeli by ste uviesť kľúčových politických predstaviteľov vojnového slovenského štátu v rokoch 1939–1945?

	%		%
Jozef Tiso	59,9	Milan Hodža	0,4
Vojtech Tuka	7,6	Vasíľ Biľak	0,3
Alexander Mach	7,4	Alexander Dubček	0,6
Andrej Hlinka	13,0	Laco Novomeský	0,2
Ferdinand Ďurčanský	2,6	Hudec (Ladislav?)	0,2
Karol Sidor	0,7	Kováč (Michal?)	0,1
Edvard Beneš	3,7	Karol Šmidke	0,1
T. G. Masaryk	3,0	vláda, ministri	0,2
J. V. Stalin	0,1	Vavro Šrobár	0,8
Adolf Hitler	0,6	gen. Golián	0,2
M. R. Štefánik	1,3	Pavol Čarnogurský	0,2
adm. Horthy	0,1	Emil Hácha	0,3
gen. Čatloš	0,9	iné mená (Štrougal, Weiss, Šalgovič, Rašla, Černák, Čepička, Metternich)	0,9
Gustáv Husák	2,2	János Eszterházy	0,4
Antonín Zápotocký	0,3	Biskup Vojtaššák	0,2
gen. Svoboda	0,6	neviem	33,8
Klement Gottwald	1,3		
Martin Rázus	0,3		

Súčet prekračuje 100%, lebo respondenti mohli uviesť viac odpovedí (max. 4). Plná verzia – všetky mená.

2.

Vedeli by ste povedať, aspoň približne, čo znamená slovo „arizácia“?

	%
správna odpoveď	22,3
odpoveď, ktorá sa týka holokaustu, vyvražďovania židov, čiastočne správna odpoveď	11,4
spomenutie niektorých pojmov, ale v nesprávnych, resp. len čiastkových súvislostiach	9,0
iné súvislosti, alebo nesprávna odpoveď	3,7
neviem, nikdy som to nepočul/a	53,6

3.

Koľko židov bolo z územia vtedajšieho slovenského štátu počas 2. svetovej vojny deportovaných do koncentračných táborov?

	%
správna odpoveď (50-80 tisíc)	15,3
nesprávna odpoveď (menej ako 50 tisíc)	17,5
nesprávna odpoveď (viac ako 80 tisíc)	14,9
neurčitá odpoveď (veľa, tisíce, milióny ...)	3,5
neviem, nikdy som to nepočul/a	48,9

Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi názormi?

4.1.

Politickí predstavitelia slovenského štátu z rokov 1939-1945 sú spoluzodpovední za deportácie a vyvražďovanie židov.

	%	
rozhodne súhlasí	27,6	67
skôr súhlasí	38,9	
skôr nesúhlasí	11,3	14
rozhodne nesúhlasí	3,1	
nevie	19,1	19

4.2.

Prezident Tiso zachránil život mnohým židom.

	%	
rozhodne súhlasí	5,6	29
skôr súhlasí	23,1	
skôr nesúhlasí	23,5	40
rozhodne nesúhlasí	16,6	
nevie	31,2	31

4.3.

Niektorí obyvatelia vojnového slovenského štátu finančne či materiálne profitovali z prenasledovania a diskriminácie židov na Slovensku (počas arizácií, kupovaním židovského hnuťelného majetku po deportáciách na verejných dražbách a pod.).

	%	
rozhodne súhlasí	33,5	73
skôr súhlasí	39,6	
skôr nesúhlasí	6,3	7
rozhodne nesúhlasí	0,8	
nevie	19,7	20

Pri dvojici nasledujúcich výrokov povedzte, či úplne súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom B alebo úplne súhlasíte s výrokom B.

5.1.

A. Takmer 70 rokov po skončení II. svetovej vojny je načase prestať s pripomínaním deportácií a vyvražďovania židov.

B. Tieto spomienky by sa mali sústavne uchovávať.

	%	
úplne súhlasí s výrokom A	10,9	29
skôr súhlasí s výrokom A	18,1	
skôr súhlasí s výrokom B	30,6	61
úplne súhlasí s výrokom B	30,8	
nevie	9,5	10

5.2.

A. Mali by sme viac hovoriť o tom, ako totalitný režim prostredníctvom propagandy dokáže vmanipulovať „obyčajných ľudí“ do spoluúčasti na porušovaní ľudských práv či vyvražďovaní.

B. Je zbytočné to pripomínať, nič také, ako bolo prenasledovanie a vyvražďovanie skupiny obyvateľstva sa v našej spoločnosti nemôže zopakovať.

	%	
úplne súhlasí s výrokom A	26,1	60
skôr súhlasí s výrokom A	34,3	
skôr súhlasí s výrokom B	19,7	28
úplne súhlasí s výrokom B	8,2	
nevie	11,7	12

6.

Odkiaľ ste čerpali informácie a vedomosti o prenasledovaní a vyvražďovaní židov počas slovenského vojnového štátu a o holokauste?

	%
škola	44
verejnoprávne médiá na Slovensku (STV, Slovenský rozhlas, resp. RTVS)	28
rodina	21
priatelia, známi	13
časopisy, noviny	12
stretnutia s pamätníkmi – s ľuďmi, ktorí tú dobu prežili	11
súkromné televízie na Slovensku – Markíza, JOJ, TA3	10
odborná literatúra, literatúra faktu	9
umenie: krásna literatúra (beletria), filmy, výstavy, divadlo	7
internet, sociálne siete, blogy	6
verejnoprávna televízia v Čechách	3
iné zahraničné televízie	2
aktivity občianskych združení, mimovládnych organizácií a pod.	1
iné zdroje	1
nezaujíma ma to / odnikiaľ	12

Poznámka: respondenti mali možnosť uviesť dve odpovede, preto súčet je viac ako 100%.

TRIEDENIE OTÁZOK POĎA SOCIÁLNO-DEMOGRAFICKÝCH ZNAKOV

Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi názormi? (v %)

4.1.

Politickí predstavitelia slovenského štátu z rokov 1939 – 1945 sú spoluzodpovední za deportácie a vyvražďovanie židov.

		rozhodne a skôr súhlasí	rozhodne a skôr nesúhlasí	nevie
celá populácia		67	14	19
muži		67,7%	14,4%	17,9%
ženy		65,3%	14,5%	20,3%
vek	15 – 17 rokov	42,6%	14,9%	42,6%
	18 – 24 rokov	58,0%	11,5%	30,5%
	25 – 34 rokov	63,9%	11,1%	25,0%
	35 – 44 rokov	66,5%	16,5%	17,0%
	45 – 54 rokov	72,0%	12,6%	15,4%
	55 – 64 rokov	71,7%	18,7%	9,6%
	65 a viac rokov	72,1%	17,0%	10,9%
vzdelanie	základné	57,9%	13,9%	28,2%
	stredné bez maturity	67,9%	14,1%	18,0%
	stredoškolské	66,4%	14,8%	18,8%
	vysokoškolské	73,7%	15,1%	11,3%
kraj	Bratislavský	67,2%	14,8%	18,0%
	Trnavský	63,4%	18,8%	17,9%
	Trenčiansky	52,5%	30,3%	17,2%
	Nitriansky	78,1%	6,6%	15,3%
	Žilinský	68,3%	8,6%	23,0%
	Banskobystrický	66,4%	14,9%	18,7%
	Prešovský	68,1%	14,1%	17,8%
	Košický	65,4%	10,7%	23,9%
	KDH	70,7%	13,3%	16,0%
prívrženci parlamentných strán	Most-Híd	78,4%	13,5%	8,1%
	OLaNO	73,4%	10,9%	15,6%
	SaS	66,7%	9,8%	23,5%
	SDKÚ-DS	71,7%	13,3%	15,0%
	Smer-SD	68,2%	17,8%	14,0%

4.2.

Prezident Tiso zachránil život mnohým židom.

		rozhodne a skôr súhlasí	rozhodne a skôr nesúhlasí	nevie
celá populácia		29	40	31
muži		29,2%	42,7%	28,1%
ženy		28,2%	37,7%	34,0%
vek	15 – 17 rokov	17,0%	31,9%	51,1%
	18 – 24 rokov	22,9%	29,8%	47,3%
	25 – 34 rokov	20,5%	41,4%	38,1%
	35 – 44 rokov	31,4%	41,5%	27,1%
	45 – 54 rokov	31,5%	39,8%	28,7%
	55 – 64 rokov	33,7%	43,4%	22,9%
	65 a viac rokov	36,6%	44,5%	18,9%
vzdelanie	základné	26,7%	37,1%	36,2%
	stredné bez maturity	30,7%	36,3%	33,0%
	stredoškolské	29,8%	40,2%	30,0%
	vysokoškolské	25,4%	49,7%	24,9%
kraj	Bratislavský	44,5%	28,1%	27,3%
	Trnavský	33,9%	34,8%	31,3%
	Trenčiansky	41,0%	30,3%	28,7%
	Nitriansky	13,1%	62,0%	24,8%
	Žilinský	27,3%	41,7%	30,9%
	Banskobystrický	33,6%	35,8%	30,6%
	Prešovský	25,3%	40,1%	34,6%
	Košický	17,0%	44,0%	39,0%
	KDH	40,8%	28,9%	30,3%
prívrženci parlamentných strán	Most-Híd	28,9%	44,7%	26,3%
	OLaNO	15,6%	51,6%	32,8%
	SaS	33,3%	29,4%	37,3%
	SDKÚ-DS	34,4%	50,8%	14,8%
	Smer-SD	31,3%	42,9%	25,9%

4.3.

Niektorí obyvatelia vojnového slovenského štátu finančne či materiálne profitovali z prenasledovania a diskriminácie židov na Slovensku (počas arizácií, kupovaním židovského huteľného majetku po deportáciách na verejných dražbách a pod.).

	rozhodne a skôr súhlasí	rozhodne a skôr nesúhlasí	nevie
celá populácia	73	7	20
muži	73,6%	8,3%	18,0%
ženy	72,5%	6,2%	21,3%
vek			
15 – 17 roko<v	56,5%	8,7%	34,8%
18 – 24 rokov	61,1%	6,9%	32,1%
25 – 34 rokov	67,1%	6,0%	26,9%
35 – 44 rokov	77,7%	4,3%	18,1%
45 – 54 rokov	75,7%	9,9%	14,4%
55 – 64 rokov	78,3%	9,6%	12,0%
65 a viac rokov	82,4%	6,7%	10,9%
vzdelanie			
základné	67,6%	7,6%	24,8%
stredné bez maturity	70,9%	9,2%	19,9%
stredoškolské	74,4%	5,8%	19,8%
vysokoškolské	80,5%	6,5%	13,0%
kraj			
Bratislavský	74,0%	11,0%	15,0%
Trnavský	74,1%	7,1%	18,8%
Trenčiansky	76,2%	6,6%	17,2%
Nitriansky	82,5%	5,8%	11,7%
Žilinský	74,8%	2,9%	22,3%
Banskobystrický	72,4%	7,5%	20,1%
Prešovský	66,0%	8,6%	25,3%
Košický	67,9%	7,5%	24,5%
prívrženci parlamentných strán			
KDH	86,8%	–	13,2%
Most-Híd	83,8%	8,1%	8,1%
OLaNO	79,4%	3,2%	17,5%
SaS	71,2%	5,8%	23,1%
SDKÚ-DS	76,7%	10,0%	13,3%
Smer-SD	74,1%	8,9%	17,0%

Pri každej dvojici povedzte, či úplne súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom B alebo úplne súhlasíte s výrokom B.

5.1.

A. Takmer 70 rokov po skončení II. svetovej vojny je načase prestať s pripomínaním deportácií a vyvražďovania židov.

B. Tieto spomienky by sa mali sústavne uchovávať.

	súhlas s výrokom A	súhlas s výrokom B	nevie
celá populácia	29	61	10
muži	29,8%	60,1%	10,1%
ženy	28,2%	62,7%	9,2%
vek			
15 – 17 rokov	36,2%	44,7%	19,1%
18 – 24 rokov	32,1%	51,9%	16,0%
25 – 34 rokov	33,5%	51,6%	14,9%
35 – 44 rokov	29,1%	61,9%	9,0%
45 – 54 rokov	24,7%	67,6%	7,7%
55 – 64 rokov	27,1%	68,1%	4,8%
65 a viac rokov	25,0%	73,2%	1,8%
vzdelanie			
základné	30,0%	57,6%	12,4%
stredné bez maturity	32,0%	57,2%	10,8%
stredoškolské	29,3%	62,6%	8,1%
vysokoškolské	22,2%	70,8%	7,0%
kraj			
Bratislavský	44,1%	45,7%	10,2%
Trnavský	18,6%	73,5%	8,0%
Trenčiansky	33,6%	55,7%	10,7%
Nitriansky	27,5%	65,2%	7,2%
Žilinský	25,2%	64,7%	10,1%
Banskobystrický	32,8%	61,9%	5,2%
Prešovský	24,7%	65,4%	9,9%
Košický	26,3%	59,4%	14,4%
prívrženci parlamentných strán			
KDH	25,0%	67,1%	7,9%
Most-Híd	21,6%	73,0%	5,4%
OLaNO	31,3%	57,8%	10,9%
SaS	29,4%	52,9%	17,6%
SDKÚ-DS	23,3%	70,0%	6,7%
Smer-SD	26,4%	68,6%	5,0%

Pri každej dvojici povedzte, či úplne súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom A, skôr súhlasíte s výrokom B alebo úplne súhlasíte s výrokom B.

5.2.

- A. Mali by sme viac hovoriť o tom, ako totalitný režim prostredníctvom propagandy dokáže vmanipulovať „obyčajných ľudí“ do spoluúčasti na porušovaní ľudských práv či vyvražďovaní.**
- B. Je zbytočné to pripomínať, nič také, ako bolo prenasledovanie a vyvražďovanie skupiny obyvateľstva sa v našej spoločnosti nemôže zopakovať.”**

		súhlas s výrokom A	súhlas s výrokom B	nevie
celá populácia		60	28	12
muži		58,9%	29,7%	11,4%
ženy		61,9%	26,1%	12,0%
vek	15 – 17 rokov	48,9%	27,7%	23,4%
	18 – 24 rokov	51,1%	30,5%	18,3%
	25 – 34 rokov	51,6%	33,0%	15,3%
	35 – 44 rokov	62,8%	27,7%	9,6%
	45 – 54 rokov	60,4%	26,9%	12,6%
	55 – 64 rokov	66,3%	27,1%	6,6%
	65 a viac rokov	73,9%	20,6%	5,5%
vzdelanie	základné	61,0%	25,2%	13,8%
	stredné bez maturity	53,6%	32,4%	14,1%
	stredoškolské	61,4%	28,2%	10,4%
	vysokoškolské	68,6%	23,2%	8,1%
kraj	Bratislavský	43,3%	46,5%	10,2%
	Trnavský	64,6%	24,8%	10,6%
	Trenčiansky	64,8%	30,3%	4,9%
	Nitriansky	62,0%	30,7%	7,3%
	Žilinský	67,1%	21,4%	11,4%
	Banskobystrický	66,7%	21,5%	11,9%
	Prešovský	60,5%	24,7%	14,8%
	Košický	54,7%	25,2%	20,1%
prívrženci parlamentných strán	KDH	71,1%	19,7%	9,2%
	Most-Híd	71,1%	18,4%	10,5%
	OLaNO	57,8%	29,7%	12,5%
	SaS	54,9%	31,4%	13,7%
	SDKÚ-DS	65,0%	28,3%	6,7%
	Smer-SD	64,5%	27,4%	8,1%